

DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.63.009>
УДК 021.1-048.32:[004.77:316.77+351.858](477)

Валерій Горовий,

доктор історичних наук, професор, заступник гендиректора,
заслужений діяч науки і техніки України,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: valnihor@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2644-5249>

БІБЛІОТЕЧНИЙ РЕСУРС У СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема формування інформаційної основи національного розвитку. Ця основа ґрунтується на практичному досвіді еволюції біологічного виду *Homo Sapiens*, розвитку його трудових навиків, форм спілкування, практики фіксації знань, набутого досвіду в різних формах писемної культури, формування суспільної пам'яті в центрах збереження й використання інформації, що набували протягом свого розвитку вигляду бібліотечних структур різного призначення.

Під час революційних перетворень ХХ–ХХІ ст. в інформаційній сфері суспільства, пов'язаних з розвитком електронних інформаційних технологій, з активізацією глобальних інформаційних процесів у ході своєї комп'ютеризації бібліотечні установи набувають нових організуючих якостей. У сучасній організації інформаційних процесів саме комп'ютеризовані бібліотеки сприяють підвищенню якості, суспільного значення сучасних інформаційних обмінів. Зростає значення бібліотек як суспільних інформаційних центрів, центрів збереження й розвитку національної пам'яті, інформаційної національної консолідації українського суспільства.

Ключові слова: глобалізація, національний інформаційний простір, бібліотечні фонди, інформаційна основа національного розвитку, інформатизація, орієнтири інфотворення, суспільна пам'ять, ментальність, ментальна стійкість, бібліотеки в суспільній консолідації.

Постановка проблеми. Розвиток та ускладнення суспільного життя обумовлює зростаюче значення інформаційних ресурсів як важливої складової суспільної пам'яті. Напрацьована всіма поколіннями українського народу інформація є важливим дороговказом, орієнтиром для

продукування суспільно значущих електронних інформаційних ресурсів у наш час, для підвищення якості обслуговування інформацією розвитку всіх сучасних користувачів. Стаття присвячена утвердженню національних орієнтирів у розвитку інформаційної сфери, орієнтації бібліотечних установ, сучасних центрів збереження й організації ефективного використання інформаційних ресурсів, на активізацію роботи, пов'язаної з національною консолідацією, з використанням у такій консолідації ментальних запитів розвитку українців у межах національного інформаційного простору і за рубежом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На нинішньому етапі розвитку сучасного суспільства з розвитком електронних інформаційних технологій набувають особливої затребуваності проблеми наукового осмислення процесів функціонування та еволюції інформаційної основи суспільного розвитку. Ці проблеми набули особливої важливості з розвитком електронних інформаційних технологій, активізацією відповідних інформаційних обмінів, з розвитком глобальної інформатизації. Специфіку цього винятково складного періоду в цивілізаційному вимірі розглядали Д. Белл, І. Валлерстайн, Е. Тоффлер та ін. Для цієї статті мала значення висловлена вищезгаданими дослідниками думка про багатоваріантність шляхів розвитку цивілізації, виходячи з інформаційних можливостей людства, його глобальної інформатизації. Такої ж думки дотримувались і дослідники пізнішого періоду у ХХІ ст., як наприклад, Ю. Н. Харарі. Теоретично не заперечуючи можливої багатоваріантності, для орієнтирів суспільного розвитку мусимо мати гарантовано безпомилковий варіант інформаційної основи розвитку, який і визначається в цій статті.

Важливою для розуміння перспектив суспільного розвитку є також у монографії про ноосферні перспективи людства теза М. Моїсеєва про «нові й нові принципи відбору», здійснювані природою. Корисна для розуміння стимулів еволюції людства думка, однак, не звучить з достатньою переконаністю, оскільки є дещо персоніфікованою і не відображає природних механізмів трансформації навколишнього середовища

Важливе місце в розкритті теми статті мали роботи про соціокультурні форми відображення ментальності в сучасних духовних і політичних процесах в Україні (І. Бондарчук); про психокультуру української ментальності (А. Фурман); про розвиток української національної ментальності в умовах розбудови громадянського суспільства (А. Білоус) та ін. У цих роботах були виокремлені важливі характерні риси сучасних ментальних процесів, що сприяло формулюванню орієнтирів для використання

ментальних механізмів у роботі сучасних комп'ютеризованих бібліотек з користувачами, у тому числі з дистанційними.

На нинішньому етапі розвитку сучасної цивілізації вперше обсяги продукованих у суспільстві інформаційних ресурсів перевищують потреби суспільного розвитку. Ці ресурси з надлишком відображають всю багатогранність взаємовідносин цивілізації з навколишнім середовищем в усій різноманітності доступних людям зображувальних можливостей. Якщо розглядати на сьогодні різноманітність глобальної інфосфери в цілому, то серед наявних способів фіксації інформації у найбільшій мірі ми бачимо друковані ресурси – основні на індустріальному етапі розвитку людства, – і електронні інформаційні ресурси, що розвиваються як провідна форма інформаційних обмінів у сучасний, постіндустріальний період [1, с. CL].

У межах національного інформаційного простору України в наш час використовується інформація, продукована вітчизняними виробниками: науковими установами, управлінськими структурами, громадськими організаціями, спеціалізованими інформаційними центрами, системою ЗМІ, всім тим значним обсягом громадян, які в рамках розвитку інформатизації набули доступу до ресурсів і включились у процес інфотворчості, інтернет-спілкування. В інформаційні обміни вводяться також інноваційні ресурси глобального інформаційного простору, у системі соціальних інформаційних комунікацій розкриваються фонди бібліотек.

На початковому етапі оволодіння інтернет-технологіями серед молодіжної аудиторії в нашій країні виникла певна ейфорія від можливостей використання нових електронних технологій у «самовираженні», з розважальною метою. Створений некваліфікованими виробниками низькоякісний інформаційний фон утруднював використання якісних, суспільно значущих електронних ресурсів у суспільній практиці. Лише коли глобалізаційні процеси сформували вимоги і умови для впровадження нових технологій безпосередньо в практику суспільного розвитку, коли ця практика стала вимагати оперативного забезпечення виробництва дієвою електронною інформацією, використання електронних інформаційних ресурсів розвитку набуло важливого загальносуспільного значення. У суспільну свідомість все більше входило розуміння того, що «нова економіка, яку очолює інтернет-бізнес ... є економікою, яку рухають інформаційні технології, яка залежить від самопрограмованих кадрів та яка організована навколо комп'ютерних мереж» [2, с. 99]. Питання розвитку цих технологій постало перед наукою, перед системою

державного управління, оборони, перед спеціалізованими інформаційними центрами виробничого призначення. Адже «інформація може виступати основним виробничим ресурсом постіндустріального суспільства...» [1, с. СЛІ]. Найвний протягом останніх десятиріч досвід свідчить, що в роботі з підвищення рівня якості інформаційних обмінів у межах національного інформаційного простру зростаючого значення набувають саме комп'ютеризовані, введені в систему соціальних інформаційних комунікацій бібліотечні установи [3].

У процесі свого розвитку кожна людська спільність у письмовій, в іншій інформаційній формі фіксує важливі моменти набутого життєвого досвіду, розвиває суспільну пам'ять, що дає можливість використовувати інформацію про минуле в інфотворчості сьогодення. Фонди сучасних бібліотек є наслідком тривалого процесу акумуляції суспільно значущої інформації. На сьогодні саме ці, бібліотечні фонди є дуже важливим ресурсом якісного вдосконалення комунікативних процесів у системі внутрішньонаціональних інформаційних обмінів, засобом орієнтації сучасних інформаційних процесів у традиціях, напрацьованих багатовіковим процесом національного розвитку. Вони відіграють роль фіксованої в письмовій формі національної пам'яті, що є «властивістю системи зберігати в тому чи іншому ступені свої параметри і робити доступною для суб'єкта (дослідника) можливість використовувати інформацію про її минуле» [4, с. 170]. Національна пам'ять освячується національною традицією розвитку і є об'єктивним орієнтиром забезпечення процесу національного інфотворення в сучасних умовах.

Об'єктивність цього процесу підтверджується результатами наукових здобутків. Сьогодні, на базі історичних фактів та наукових припущень, ми можемо передбачати можливу багатоваріантність шляхів еволюції людської цивілізації аж до її сучасного розвитку. Однак, при всій можливій гіпотетичній багатоваріантності цього процесу, ми лишаємося достовірно переконаними лише в одній беззаперечно вірній тенденції правильного розвитку, відображеній в історичному розвитку нації і зафіксованій у національних інформаційних ресурсах. Ця інформаційна тенденція реально підтверджена історичною практикою успішної еволюції нашої цивілізації і вона є дороговказом для розвитку сучасного інфотворення. Вона свідчить про те, що процес розвитку біологічного виду в основних своїх параметрах зміг уникнути суттєвих помилок, катастрофічних для існування великої множини інших видів, що під впливом факторів, пов'язаних зі змінами навколишнього середовища, припинили своє існування.

Життєздатні особливості людства як біологічного виду, своєрідність культури його існування та еволюції базуються на вироблених механізмах адекватного реагування на різноманітність викликів дійсності. Вироблені механізми відносин людства із середовищем розвитку, повторюючись у застосуванні, доповнювались і розвивались, накопичували різноманітності, формуючи пам'ять еволюції, зміцнюючи видову стабільність. Ці механізми стали важливим напрацюванням людства у його реагуванні на виклики зовнішнього світу. Постійно збагачуючись новим доробком, пов'язаним з реагуванням на зміни в навколишньому середовищі, вони зберігають своє значення важливої складової у системі орієнтирів при виборі людством шляхів його подальшого розвитку.

Протягом усієї історії розвитку людства його реагування на виклики зовнішнього світу ускладнювалось, відображалось у розвитку різноманітних форм діяльності, результати якої фіксуються в сукупності матеріальних і духовних цінностей і є як причиною, так і показником рівня розвитку суспільства. Ю. Н. Харарі, підтверджуючи уявлення сучасної науки про когнітивну революцію в період між 70 і 30 тисячами років тому завдяки появі нових способів думати і спілкуватись, розвиваючи словниковий запас, приєднується до думки, що це відбулося завдяки генетичним мутаціям і зміні внутрішнього налаштування мозку. У таких уявленнях, однак, наявна одна дискусивна теза. Вона базується на факторі випадковості. «Чому мутація відбулася в генах сапієнса, а не в генах неандертальця? – запитує дослідник і знаходить відповідь ... чистої води випадковість...» [5, с. 30].

Однак випадковість у цьому разі видається малопереконливою. Оскільки вона виступає найчастіше непізнаною закономірністю. Якщо на базі навіть відомих на сьогодні археологічних фактів ми уявляємо відмінність у діяльності людини умілої – Номо – від неандертальця, то навіть це є суттєвим аргументом, що руйнує твердження про випадковість. Адже за складністю виконуваних у праці операцій, навіть не враховуючи маловідомої нам супутньої складності в поведінці тощо, ми змушені визнати набагато складніші зовнішні впливи на генні механізми людини умілої складної, «умілої» праці, ніж впливи значно простіших трудових операцій на мозок неандертальця. Більш вірогідним є те, що складніші впливи можуть викликати більш ефективне вдосконалення мозкової діяльності. М. Моїсеєв з цього приводу зауважував: «Поступово формувалась майстерність, дуже складна диференційована система, що забезпечувала спадкоємність знань, культури, традицій. Поступово вона пере-

творювалась в найважливішу форму пам'яті – інформаційну основу існування сучасного суспільства» [4, с. 129].

Водночас сучасні дослідження переконують, що зростаючі обсяги інформаційної діяльності при ускладненні праці, «при передачі майстерності», дійсно сприяють зміні фізичних характеристик людського організму, виробництву індивідуальних біологічних засобів захисту людини від несприятливих впливів і в той же час посилюють певний його вплив на навколишнє середовище, по можливості перебудовуючи його під потреби людини.

Для всіх видів суспільної діяльності на всіх етапах розвитку суспільства інформаційна основа мала суттєве і постійно зростаюче значення. Цьому сприяло поступове прискорення темпів суспільного життя. При цьому перед людьми дедалі частіше поставали нові проблеми. Нові ситуації вимагали рішень, що спиралися на врахування нових фактів суспільного життя, а також потребували використання наявного суспільного досвіду, акумульованого інформаційною основою розвитку цивілізації. Слід зазначити, що рушійною силою соціокультурних трансформацій на кожному з етапів виступав той елемент культури, який на даний момент часу забезпечував найбільшу динаміку розвитку. У підході до нашого часу в процесі розвитку таким елементом все більше стає інформаційна сфера, що на базі електронних інформаційних технологій, поширення новітніх засобів комунікації здійснює вплив, що підвищується, на всі сфери суспільного життя.

Зростаюче значення інформаційної основи людського існування і еволюції сприяє також розвитку процесу самоусвідомлення людських спільностей. Знаходячись на спільній території, долаючи спільні проблеми і небезпеки, під впливом спільних історичних легенд і міфів, члени таких спільностей у своїх уявленнях одержують «сприйняття глибинної сутності свого народу, яка виражає його духовну першооснову, мету, сенс та фундаментальні принципи існування, що пронизують усе національне буття та зумовлюють суспільний розвиток» [6, с. 209].

Звертає на себе увагу той факт, що розвиток електронних інформаційних технологій, поширення глобальної інформатизації при належній організації інформаційних процесів може сприяти відновленню таких суттєво втрачених донедавна можливостей збереження національної своєрідності українців в умовах активних міграційних процесів сучасності як відчуття ментальної спорідненості.

У сучасних умовах під впливом глобальної інформатизації активізувалися затінені бурхливими міграційними процесами XIX–XX ст.

ментальні чинники національного розвитку. У наш час ментальність відновлює і спадкоємність історичної пам'яті кожного народу в суспільній свідомості, і вносить до людської свідомості нову інформацію, що сприяє розвитку ментальних установок в умовах сучасності. У свою чергу оновлення ментальних орієнтирів у світосприйманні сучасних людей сприяє еволюції націй, впливає на активізацію діаспорних утворень у різноманітній палітрі сучасних багатонаціональних держав.

У період розвитку сучасних глобалізаційних процесів «загострене відчуття екзистенційної невідповідності власного буття і навколишнього світу змушує людину відшукувати духовну опору у відтворенні й осмисленні власної національної історії, тих структур і подій соборного для етносу характеру, які – при всій неупорядкованості сучасної історичної ситуації – давали б змогу людині віднайти певні точки «кристалізації». «І якщо донедавна аксіологічна свідомість була зорієнтована здебільшого на універсальність концепції культури та історичного поступу, то із звертанням до проблеми ментальності (життєвою необхідністю розвитку особистісних якостей, особистісного значення в суспільному процесі. – Прим. авт.) прокидається інтерес до національних проявів людської духовності, набуває відповідного обґрунтування низка ідей, що стосуються, зокрема, національного образу світу, національного типу життєдіяльності, специфіки національної вдачі тощо» [7].

На передній план при цьому виступає необхідність удосконалення організації суспільного устрою. «Проблема ментальності актуалізується в наш час у відповідності до демократичного руху як визвольна боротьба народів, держав за своє право на суверенність. Ментальність постає свідченням їх унікальності, доказом природного права людини, народу на самовизначення, тобто на самобутній розвиток. Ментальність легалізується за самобутністю в процесі самоусвідомлення, самовизначення особи, народів, суспільств...» [8].

Раніше в роботах, що стосувалися перспектив національного розвитку в умовах інформатизації, вже підкреслювалася важливість цього розвитку як цивілізаційного механізму продукування багатоваріантності при розв'язанні зростаючого числа глобальних проблем сучасності. Якщо говорити про ментальний рівень розв'язання цих проблем, він вирізняється більшою витонченістю реагування на проблеми, більшим асортиментом реакцій, більшою швидкістю самих реагувань на ситуації. У процесі цих реагувань, очевидно, виникає потреба об'єднаної мобілізації внутрішнього ресурсу ментально близьких людей, їх спільних ментальних якостей. В. Куцак з цього приводу зауважує, що менталь-

ність «виступає як фактор породження суспільної свідомості і джерело культурно-історичної динаміки. Вона включає в себе разом із свідомістю інтелект і розум <...> На зорі становлення націй відбувався процес об'єднання спільних ментальних характеристик близьких за світосприйманням етносів, формування спільних духовно ціннісних орієнтирів, їх об'єднаної духовної культури» [9].

З позиції сучасних інформаційних процесів ментальність можна розглядати як формування та використання усталених стереотипів світосприймання і поведінки в соціальній сфері на базі глибинного засвоєння змісту використовуваної людьми інформації про світ і суспільство. Ці стереотипи, як усталені, закріплені досвідом багатьох поколінь цього етносу еталони оцінок навколишньої дійсності і поведінки, відрізняють культуру однієї спільноти від культури іншої, один етнос від другого.

Стосовно витоків ментальності А. Фурман звертає увагу на етнос як «генетично первинний і структурно основний таксон (одиниця) соціокультурного життя людей» [10, с. 12]. Це справедливе зауваження дослідника стверджує давність процесу формування ментальних якостей людини, відтермінування його до періоду родоплемінних відносин, на основі яких викристалізовувалися ментальні якості соціальної особи і перших сформованих соціальних структур.

Збереження ментальних якостей людей до наших часів, не зважаючи на несприятливі умови останніх десятиріч до їх збереження, свідчить, по-перше, про їхню високу життєздатність та суттєве значення в утвердженні права на самобутність, корисну як для них, так і для загально-суспільного розвитку; по-друге, про проникнення цих якостей у глибинні шари самосвідомості ще з часів існування представників давніх етносів, формування їх колективної пам'яті [11, с. 58].

Саме ці фактори сприяли збереженню ментальних якостей людей і саме вони мають бути враховані на етапі відновлення ментальних механізмів національного розвитку.

Загострення суспільної уваги на питаннях ментальності в останні десятиріччя набуло характеру масового явища, що характерно не лише в регіонах світу, що не вирізняються рівнем культурного прогресу, а й у країнах високорозвинутих, що входять у межі так званого «золотого мільярда». Про це свідчать різні форми прояву самосвідомості в багатьох країнах світу. Цей факт свідчить, що сучасна цивілізація відчуває необхідність у мобілізації раніше незатребуваних ресурсів свого розвитку. Розвиток глобальної інформатизації сприяв активізації ментальних чинників як ефективних резервів національної еволюції в сучасних

умовах [11, с. 66]. Як зауважує з цього приводу О. Білоус, «формування нового соціокультурного середовища – це передумова і водночас основа появи якісно нового менталітету. Це вимагає вирішення цілого ряду важливих методологічних проблем, головною з яких виступає проблема забезпечення наступності, збереження традицій. Адже менталітет нації може бути просто не готовий до певних змін, якщо вони йдуть всупереч національній традиції. Це однаково стосується і політичних, і економічних, і культурологічних аспектів проблеми...» [12].

Зростаюче значення використання ментального ресурсу сучасної людини в інтересах суспільного розвитку ставить на сьогодні дві важливі проблеми:

– по-перше, збереження багатства ментальності етносів і націй, наявного в культурних традиціях народів світу, зміцнення ментального імунітету в усьому спектрі його багатогранності, державне лобювання процесу зміцнення культурних традицій в усіх сферах можливого впливу на цей процес аж до формування і забезпечення реалізації відповідної правової бази;

– по-друге, забезпечення розвитку ментальних традицій як процесу свідомого внеску в потенціал майбутнього розвитку [11, с. 67]. Адже «майбутнє – це, насправді, не те, що є десь попереду, а те, що ми реально створюємо самі. На характер цього творення впливає усвідомлення структур національної ментальності. Тому філософська рефлексія над ментальністю, взаємодія у цьому плані філософів, соціологів, етнопсихологів, політологів сьогодні є необхідним компонентом інтелектуалізації та гуманізації суспільства...» [13, с. 4].

При цьому кожна людина з різним рівнем політичної грамотності, національної свідомості, з різним освітнім багажем і уявленнями про вплив інформаційних технологій на свідомість постає перед всіма могутніми впливами глобального інформаційного простору. На індивідуальному рівні саме ментальний імунітет може бути надійним механізмом формування виважених, патріотично обґрунтованих орієнтирів життєдіяльності сучасної людини. І тому для національної науки робота в цьому напрямі, у справі зміцнення стійкості імунної системи української ментальності є важливим завданням [11, с. 68].

Важливим напрямом наукового пошуку у сфері ментальності і особливо – формування ментального імунітету є активізація сучасної бібліотечної діяльності щодо супроводу процесу розвитку соціальної структури суспільства. Цей процес пов'язаний з формуванням ментальних особливостей нових соціальних структур, що виникають у процесі

соціальної еволюції, викликаній реаліями інформаційного суспільства. В умовах характерній для сьогодення динаміки суспільних процесів, нові соціальні структури не мають ресурсу часу для традиційного формування нових ментальних орієнтирів, відповідного їм імунітету. І тому вітчизняна наука, а також бібліотечний інформаційний ресурс мають оснастити представників цих структур обґрунтованими уявленнями про національну ментальність у цілому, про закони й традиції її розвитку, про взаємозв'язок ментальних особливостей у структурі національного середовища, а також узагальнювати хід цих непростих у сучасних умовах процесів.

Висновки. Таким чином, розгляд проблеми ментальності, ментального імунітету на сьогодні є продовженням досліджень проблем національного розвитку в умовах посилення глобальних впливів. Розвиток цих досліджень обумовлений зростаючою затребуваністю результатів досліджень гуманітарних наук у суспільній практиці, необхідністю значного поглиблення цих досліджень у сферу формування й розвитку закономірностей і механізмів соціального розвитку на основі історичної практики, об'єктивною необхідністю забезпечення зростання свідомої складової у зростаючій складності сучасного суспільства [11, с. 69].

Електронні інформаційні технології сьогодні дають можливість підтримувати постійні контакти з батьківщиною, з національними культурними центрами, а також із родичами, земляками не лише представникам емігрантських утворень за рубежом, а й так званій розсіяній еміграції в різних кінцях світу. З допомогою таких контактів відновлюється, зміцнюється й розвивається ментальна єдність українського народу, значно ослаблена масовими переміщеннями населення, ослабленими національними зв'язками на завершальному етапі індустріального періоду розвитку цивілізації.

В умовах глобальної інформатизації саме бібліотечні установи, як основні ресурсні центри національного інформаційного простору, мають організувати ефективне інформаційне співробітництво не лише в рамках національного інформаційного простору, але й з усім світовим українством, стати на захист національної своєрідності і сприяти подальшому розвитку української ідентичності. Враховуючи відновлюваний суспільний запит, саме комп'ютеризовані, включені в систему національних інформаційних комунікацій бібліотечні центри мають потурбуватись про розкриття ресурсів, пов'язаних з відображенням ментальної своєрідності українців.

Список бібліографічних посилань

1. Иноземцев В. Л. Постиндустриальный мир Даниела Белла. Предисловие к книге Д. Белла «Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования» / пер. с англ. М. : Academia, 1999. С. III–LXXXIX.

2. Кастельс М. Интернет-галактика. Київ : Ваклер, 2007. 304 с.

3. Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства : [монографія] / В. Горовий, С. Горова, М. Закіров [та ін.] ; наук. ред. В. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2021. 252 с.

4. Моисеев Н. Н. Человек и ноосфера. М. : Мол. гвардия, 1990. 351 с.

5. Харари Ю. Н. Sapiens. Краткая история человечества / пер. с англ. Л. Сумм. М. : Синдбад, 2019. 512 с.

6. Гетьманчук М., Гурчин Я. Теоретично-методологічні аспекти вивчення особливостей формування національної ідентичності. *Актуальні проблеми міжнародної безпеки: український вимір*. Київ : Стилос, 2010. С. 209–215.

7. Бондарчук І. А. Соціокультурні форми відображення ментальності в сучасних духовних і політичних процесах в Україні. *Національна ментальність і духовно-політичні проблеми формування Збройних Сил України* : наук. зб. Київ : КВГІ, 1997. С. 71.

8. Лисенко С. П., Чесноков В. О., Валігурський Ю. О., Фортова О. І. Менталітет України як основа духовно-політичних перетворень її Збройних Сил. *Національна ментальність і духовно-політичні проблеми формування Збройних Сил України* : наук. зб. Вип. II. Київ : КВГІ, 1997. С. 230.

9. Куцак В. М. Українська ментальність і істотні риси політичної культури офіцерського складу збройних сил України. *Національна ментальність і духовно-політичні проблеми формування Збройних Сил України* : наук. зб. Київ : КВГІ, 1997. С. 125.

10. Фурман А. В. Психокультура української ментальності : наук. вид. Тернопіль : Екон. думка, 2002. 144 с.

11. Соціокультурні механізми формування ментального імунітету проти зовнішніх маніпуляцій свідомістю населення України : [монографія] / [В. Горовий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2015. 228 с. Розд. 2. Ментальний імунітет як чинник збереження національного інформаційного простору / В. Горовий, с. 57–69.

12. Білоус А. О. Розвиток української національної ментальності в умовах розбудови громадянського суспільства. *Держава і право* : зб. наук. пр. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2003. Вип. 19: Юридичні і політичні науки. С. 140.

13. Колісник О. В. Особливості втілення української ментальності в духовному просторі національної культури. Київ : Наук. світ, 2000. 57 с.

References

1. Inozemcev, V. L. (1999). Postindustrialnyj mir Daniela Bella. Predislovie k knige D. Bella «Gryadushee postindustrialnoe obshestvo. Opyt socialnogo prognozirovaniya». (pp. III–LXXXIX). (V. L. Inozemcev, Trans). Moscow: Academia [in Russian].

2. Kastels, M. (2007). Internet-halaktyka [Internet Galaxy]. 304 p. Kyiv: Vakler [in Ukrainian].

3. Horovyi, V., Zakirov, M., Horova, S. et al. (2021). Biblioteky i formuvanni informatsiinoho resursu stratehichnykh komunikatsii ukrainskoho suspilstva [Libraries and the formation of the information resource of strategic communications of Ukrainian society]. 252 p. Kyiv [in Ukrainian].

4. Moiseev, N. N (1990). Chelovek i noosfera [Man and the noosphere]. 351 p. Moscow: Mol. gvardiya [in Russian].

5. Harari, Yu. (2019). N. Sapiens. Kratkaya istoriya chelovechestva [A brief history of mankind]. 512 p. Moscow: Sindbad [in Russian].

6. Hetmanchuk, M. (2010). Teoretychno-metodolohichni vyvchennia osoblyvostei formuvannya natsionalnoi identychnosti [Theoretical and methodological studies of the peculiarities of the formation of national identity]. Kyiv: Stylos [in Ukrainian].

7. Bondarchuk, I. A. (1997). Sotsiokulturni formy vidobrazhennia mentalnosti v suchasnykh dukhovnykh i politychnykh protsesakh v Ukraini [Socio-cultural forms of reflection of mentality in modern spiritual and political processes in Ukraine]. Kyiv: KVHI [in Ukrainian].

8. Lysenko, S. P., Chesnokov, V. O., Valihurskyi, Yu. O., Fortova, O. I. (1997). Mentalitet Ukrainy yak osnova dukhovno-politychnykh peretvoren yii Zbroinykh Syl [The mentality of Ukraine as the basis of spiritual and political transformations of its Armed Forces]. Kyiv: KVHI [in Ukrainian].

9. Kutsak, V. M. (1997). Ukrainska mentalnist i istotni rysy politychnoi kultury ofiterskoho skladu zbroinykh syl Ukrainy [Ukrainian mentality and essential features of the political culture of the officers of the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv: KVHI [in Ukrainian].

10. Furman, A. V. (2002). *Psykhokultura ukraïnskoi mentalnosti: Naukove vydannia* [Psychoculture of the Ukrainian mentality: Scientific publication]. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].

11. Horovyi, V., Onyshchenko, O., Popyk, V. et al. *Sotsiokulturni mekhanizmy formuvannia mentalnogo imunitetu proty zovnishnikh manipuliatsii svidomistiu naselennia Ukrainy* [Sociocultural mechanisms of formation of mental immunity against external manipulations of consciousness of the population of Ukraine] (2015). Kyiv. 228 p. Section. 2. *Mentalnyi imunitet yak chynnyk zberezhenntia natsionalnogo informatsiinoho prostoru* / V. Horovyi, pp. 57–69 [in Ukrainian].

12. Bilous, A. O. (2003). *Rozvytok ukraïnskoi natsionalnoi mentalnosti v umovakh rozbudovy hromadianskoho suspilstva* [Development of the Ukrainian national mentality in the conditions of civil society development]. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].

13. Kolisnyk, O. V. (2000) *Osoblyvosti vtilennia ukraïnskoi mentalnosti v dukhovnomu prostori natsionalnoi kultury* [Features of the embodiment of the Ukrainian mentality in the spiritual space of national culture] Kyiv: Nauk. svit [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.02.2022.

Valery Horovyi,

Dr. Sci. (History), Professor, Deputy Director,
Honored Science and Technology Worker of Ukraine,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: valnihor@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2644-5249>

Library Resource in Modern Information Activity

The article considers the problem of forming the information basis of national development. This basis is based on the practical experience of the evolution of the species *Homo Sapiens*, the development of its representatives' work skills, forms of communication, the practice of recording knowledge they have elaborated, their experience in various forms of written culture, the formation of public memory in centers of preservation and use of information acquired by library structures during its development for various purposes.

During the revolutionary transformations of the twentieth and twenty-first centuries in the information sphere of society, related to the development of electronic information technologies, with the intensification of global information processes in the process of their computerization, library institutions acquire new organizing qualities. In the

modern organization of information processes it is computerized libraries that contribute to the growth of quality, social significance of modern information exchanges. The importance of libraries as public information centers, centers of preservation and development of national memory, information national consolidation of Ukrainian society is growing.

Keywords: globalization, national information space, library funds, information base of national development, informatization, landmarks of information creation, public memory, mentality, mental stability, libraries in social consolidation.